

**UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
FACULTATEA DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA
AFACERILOR**

Școala Doctorală de Științe Economice

Domeniul: Economie

Andreea-Gabriela DĂNCIULESCU

TEZĂ DE DOCTORAT

- REZUMAT -

**REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE ALE ȘOMAJULUI ÎN
SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ**

Conducătorul de doctorat:

Prof. univ. dr. Simona-Mirela CRISTEA

**Craiova
2018**

Titlul tezei de doctorat: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE ALE ȘOMAJULUI ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

LISTA ABREVIERILOR/.....	5
INDEXUL TABELELOR/.....	7
INDEXUL REPREZENTĂRIILOR GRAFICE/.....	10
INDEXUL FIGURILOR/.....	13
INTRODUCERE/.....	15
PARTEA I. CERCETAREA LITERATURII DE SPECIALITATE/.....	22
CAP. 1. CONCEPTE TERMINOLOGICE PRIVIND OCUPAREA ȘI ȘOMAJUL/.....	22
1.1. Abordări conceptuale ale ocupării resurselor de muncă/.....	23
1.2. Piața forței de muncă/.....	26
1.2.1. Conținutul și caracteristicile pieței muncii/.....	26
1.2.2. Cererea și oferta de forță de muncă/.....	34
1.2.3. Echilibrul pieței muncii și principalii factori destabilizatori ai acestuia/.....	39
1.2.3.1. Teorii privind echilibrul pieței muncii/.....	39
1.2.3.2. Migrația forței de muncă – factor de influență a echilibrului pieței muncii/.....	44
1.2.3.3. Tinerii NEETs – factor destabilizator al echilibrului pieței muncii/.....	51
1.2.4. Piața forței de muncă tradițională versus piața forței de muncă modernă/.....	55
1.3. Șomajul, fenomen economic complex/.....	56
1.3.1. Conținut, caracteristici și forme ale șomajului/.....	56
1.3.2. Costurile șomajului/.....	61
1.3.3. Relația dintre șomaj și inflație/.....	62
1.3.4. Consecințe economice și psiho-sociale ale șomajului/.....	64
CAP. 2. FENOMENUL ȘOMAJULUI ÎN ROMÂNIA/.....	67
2.1. Principalele cauze ale șomajului în România/.....	68
2.2. Fenomenul brain drain în România și implicațiile acestuia asupra șomajului/.....	74
2.2.1. Consecințele necorelării învățământului românesc cu cerințele pieței muncii/.....	74
2.2.2. Migrația creierelor – consecință a șomajului ridicat sau cauză a acestuia?/.....	78
2.3. Căi pentru creșterea inserției șomerilor pe piața muncii/.....	82
PARTEA a II-a. CERCETARE APLICATIVĂ/.....	88
CAP. 3. DIMENSIUNILE ȘOMAJULUI ÎN ROMÂNIA RACORDATE LA INDICATORI MACROECONOMICI REPREZENTATIVI/.....	88
3.1. Dimensiunile șomajului în România/.....	89
3.1.1. Situația șomajului în România comparativ cu cea existentă la nivelul Uniunii Europene/.....	89
3.1.2. Măsurarea șomajului în România/.....	91
3.2. Mediul economic din România/.....	95
3.2.1. Gradul de dezvoltare economică/.....	95
3.2.2. Dimensiunile pieței muncii/.....	98
3.2.3. Inflația. Relația dintre inflație și șomaj/.....	103
3.2.4. Măsurarea nivelului de trai/.....	106
3.2.5. Investițiile străine directe/.....	109
3.3. Implicații ale învățământului superior pe piața muncii/.....	110

Titlul tezei de doctorat: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE ALE ȘOMAJULUI ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ

3.4. Rata șomajului tinerilor și tinerii NEETs în România/.....	116
3.5. Migrația în România/.....	118
3.6. Indicele de percepție a corupției/.....	121
CAP. 4. ANALIZA DISPARITĂȚILOR REGIONALE PRIVIND ȘOMAJUL ȘI GRADUL DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ ÎN ROMÂNIA/.....	123
4.1. Caracteristici reprezentative ale unităților administrativ-teritoriale din România, potrivit NUTS/.....	124
4.2. Rata șomajului la nivelul unităților administrativ-teritoriale din România/.....	131
4.3. Gradul de dezvoltare economică și forța de muncă la nivelul unităților administrativ-teritoriale/.....	134
4.3.1. <i>Gradul de dezvoltare economică la nivelul unităților administrativ-teritoriale/.....</i>	<i>134</i>
4.3.2. <i>Indicatori reprezentativi privind forța de muncă la nivelul unităților administrativ-teritoriale/.....</i>	<i>137</i>
4.4. Disparități la nivel național, între regiuni și în cadrul acestora/.....	145
4.4.1. <i>Disparități regionale privind gradul de dezvoltare economică în raport cu angajabilitatea/.....</i>	<i>145</i>
4.4.2. <i>Disparități între unitățile administrativ-teritoriale/.....</i>	<i>152</i>
4.4.2.1. <i>Descrierea indicatorilor utilizați în analiză/.....</i>	<i>152</i>
4.4.2.2. <i>Rezultate privind disparitățile la nivel administrativ-teritorial/.....</i>	<i>154</i>
4.5. Propuneri de strategii la nivel regional pentru ocupare și șomaj/.....	156
CAP. 5. MODELAREA ECONOMETRICĂ A FACTORILOR EXPLICATIVI AI ȘOMAJULUI ÎN ROMÂNIA. ANALIZĂ LA NIVEL NAȚIONAL ȘI ÎN PROFIL TERITORIAL/.....	159
5.1. Descrierea datelor utilizate în analiză/.....	160
5.2. Descrierea metodelor utilizate în cercetarea empirică la nivel național și în profil teritorial/.....	170
5.3. Modele econometrice pentru analiza fenomenului șomajului la nivel național și în profil teritorial/.....	174
5.3.1. <i>Modelele econometrice cu date de tip panel pentru analiza fenomenului șomajului la nivel național/.....</i>	<i>174</i>
5.3.2. <i>Modele econometrice cu date de tip panel pentru analiza fenomenului șomajului la nivel teritorial/.....</i>	<i>177</i>
5.3.3. <i>Analiza clusterelor prin metoda Ward/.....</i>	<i>179</i>
5.3.4. <i>Analiza spațială a factorilor explicativi ai șomajului la nivel teritorial/.....</i>	<i>182</i>
5.3.5. <i>Modelarea prin ecuații structurale (SEM – Structural Equations Modelling)/.....</i>	<i>184</i>
5.4. Perspective economice românești/.....	188
CONCLUZII, PROPUNERI ȘI DEZVOLTĂRI ULTERIOARE/.....	193
BIBLIOGRAFIE/.....	209
ANEXE	

Titlul tezei de doctorat: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE ALE ȘOMAJULUI ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ

REZUMAT

Teza de doctorat reliefează conturarea, din punct de vedere teoretic, metodologic și aplicativ, cadrul complex al fenomenului șomajului, cu particularizarea acestuia la realitățile României, într-o manieră originală.

ACTUALITATEA TEMEI DE CERCETARE

Șomajul constituie, alături de ocuparea pe piața muncii (contrapartida sa), un fenomen economico-social semnificativ în dezvoltarea economică a unui stat, fapt pentru care, tema de cercetare este una actuală. Analiza șomajului și a gradului de ocupare în relație cu indicatori economici reprezentativi demonstrează importanța fenomenului șomajului pentru economia unei țări. Nivelul șomajului influențează nivelul de trai al indivizilor unui stat, dar și economia statului și progresele din diferitele sectoare de activitate.

Atât pe plan național, cât și internațional, cu precădere în statele membre ale Uniunii Europene (UE), crearea de noi locuri de muncă și recrearea celor desființate din diferite motive reprezintă o prioritate. Integrarea României în UE a însemnat doar începutul unei direcții responsabile de dezvoltare a pieței muncii și a economiei naționale. Însă, criza economico-financiară ce a izbucnit în anul 2008 a contribuit inevitabil la creșterea ratei șomajului și la o instabilitate economică generatoare de consecvențe economice și sociale, ceea ce va provoca mediul economico-social mulți ani de acum înainte. Astfel, studierea permanentă a șomajului este esențială pentru formularea de soluții eficiente (strategii și intervenții) pentru contracararea acestuia și diminuarea implicațiilor sale pe multiple domenii, respectiv economic, social, cultural, educațional, politic etc.

MOTIVAȚIA ALEGERII TEMEI ȘI A REALIZĂRII CERCETĂRII

Realitatea economică și socială a șomajului este rezultatul evoluțiilor valorilor mai multor indicatori economici din ultimii ani. Literatura de specialitate este destul de bogată și complexă, cu informații relevante pentru conturarea fenomenului șomajului și a dificultăților sale pe care le generează. Astfel, motivația studierii șomajului a izvorât din dorința de a înțelege și contribui la inserția pe piața muncii a unui număr cât mai mare de persoane inactive/șomeri și de a descoperi modalități eficiente de prevenire și combatere a șomajului în rândul populației din România.

Identificarea cauzelor șomajului și a soluțiilor de inserție rapidă pe piața muncii a unui număr cât mai mare de șomeri au reprezentat alte două motive care au stat la baza alegerii studierii temei șomajului. În realizarea cercetării, am apelat la studierea unei ample literaturi de specialitate și baze de date statistice, pentru conturarea unei imagini cât mai concludente asupra fenomenului șomajului și aplicarea de metode de investigare empirică a acestuia.

OBIECTIVELE CERCETĂRII

Principalul obiectiv al cercetării îl reprezintă identificarea șomajului din România, racordat la dinamica principalilor indicatori macroeconomici care influențează piața muncii și care sunt influențați, la rândul lor, de transformările pieței muncii, și realizarea unei cercetări aplicative complexe, din care să se desprindă propunerea de intervenții pentru contracararea acestuia.

Plecând de la obiectivul general, am stabilit următoarele obiective secundare:

- O1. Sinteza literaturii de specialitate privind ocuparea și șomajul;
- O2. Prezentarea particularităților fenomenului șomajului în România;

Titlul tezei de doctorat: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE ALE ȘOMAJULUI ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ

O3. Identificarea dimensiunilor șomajului în România racordate la indicatori macroeconomici reprezentativi, cu impact asupra pieței muncii;

O4. Analizarea disparităților teritoriale în ce privește gradul de dezvoltare economică și șomajul, respectiv ocuparea în România;

O5. Identificarea factorilor de influență ai fenomenului șomajului în România și realizarea unei complexe modelări econometrice, aplicate atât la nivel național, dar și în profil teritorial (la nivelul județelor țării);

O6. Propunerea de intervenții pentru diminuarea șomajului și creșterea inserției populației pe piața muncii la nivel național și în profil teritorial, în funcție de rezultatele obținute pe parcursul cercetării.

MATERIALUL ȘI METODELE UTILIZATE

În realizarea cercetării am apelat la o bogată sursă bibliografică, constituită din lucrări/studii academice recunoscute la nivel național și internațional, dar și din numeroase baze de date statistice oficiale și reglementări în domeniu. Astfel, în realizarea cercetării am apelat la îmbinarea mai multor metode de cercetare, și anume:

- *documentarea teoretică* – utilizarea celor mai concludente și recente publicații tipărite și electronice (cărți, articole, reviste de specialitate), sintetizarea informațiilor și valorificarea acestora, cu racordare la tema de cercetare întreprinsă prin teza de doctorat;

- *metode statistice* – documentarea statistică din bazele de date ale Institutului Național de Statistică, ale Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, ale Băncii Naționale a României, ale Oficiului European de Statistică (Eurostat); clasificarea informațiilor statistice; sintetizarea acestora pe serii de timp pentru fiecare indicator economic analizat, reprezentarea grafică a datelor statistice;

- *analiza și interpretarea datelor obținute* – interpretarea informațiilor statistice prezentate sub formă de tabele și grafice, analiza cantitativă și calitativă a acestora și extragerea concluziilor. Datele statistice au fost centralizate într-o bază de date care a cuprins date la nivel național, dar și la nivel teritorial (macroregiuni, regiuni și județe), pe serii de timp. Ulterior, valorile indicatorilor selectați au fost analizate, selectate și incluse în analize empirice;

- *metode de calcul matematic* (pentru evidențierea disparităților teritoriale) și *procedee econometrice* – modele cu date în panel, analiza clusterelor (grupelor omogene) prin metoda Ward, analiza spațială și modelele ale ecuațiilor structurale sau simultane, aplicate atât la nivel național, cât și la nivelul unităților administrativ-teritoriale. Anterior prelucrării econometrice, a fost aplicat procedeul de standardizare a indicatorilor/variabilelor, dar și o serie de teste de rădăcină pătrată. Pentru măsurarea șomajului, am utilizat indicatori reprezentativi ai acestuia, respectiv numărul șomerilor și rata șomajului, ca variabile endogene/dependente de alți factori (variabile exogene).

STRUCTURA TEZEI DE DOCTORAT

Teza de doctorat este structurată în două părți și 5 capitole. Prima parte a tezei cuprinde cercetarea literaturii de specialitate și este formată din primele două capitole, iar cea de-a doua parte cuprinde 3 capitole de cercetare metodologico-aplicativă. Toate cele 5 capitole sunt legate organic între ele, informațiile fiind prezentate obiectiv, în strânsă legătură cu titlul tezei de doctorat. Acestor două părți li se adaugă Rezumatul tezei, Introducerea, Concluziile, propunerile și dezvoltările ulterioare, Bibliografia, precum și Anexele. Teza cuprinde 58 de tabele (centralizate în Indexul tabelor), 55 de reprezentări grafice (regăsite în Indexul reprezentărilor grafice), 33 de figuri (sintetizate în Indexul figurilor) și 29 de anexe

Titlul tezei de doctorat: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE ALE ȘOMAJULUI ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ

(cuprinzând tabele). Am consultat numeroase referințe bibliografice: 82 de cărți, 215 articole, 18 reglementări juridice, 53 rapoarte statistice și 14 website-uri.

PRINCIPALELE REZULTATE OBTINUTE

Realizarea cercetării tezei de doctorat am efectuat-o prin trasarea a **5 axe de cercetare**, și anume: (1) conturarea cadrului conceptual privind ocuparea și șomajul; (2) înțelegerea și prezentarea particularităților fenomenului șomajului în România; (3) analiza dimensiunilor șomajului în România, prin racordarea acestora la indicatori macroeconomici reprezentativi, dar și prin poziționarea la nivelul UE; (4) identificarea și analiza critică a disparităților teritoriale privind șomajul în România și punctarea implicațiilor și strategiilor care reies din rezultatele obținute; (5) modelarea econometrică a factorilor explicativi ai șomajului în România, la nivel național și teritorial, și prezentarea perspectivelor șomajului în funcție de rezultatele obținute în urma analizei empirice.

Fiecărei axe de cercetare îi este alocat un capitol distinct în cadrul tezei de doctorat.

Prima axă de cercetare a fost abordată în primul capitol al tezei de doctorat, **„Concepte terminologice privind ocuparea și șomajul”**, în care am conturat conceptele de ocupare și șomaj, am descris piața muncii și am prezentat șomajul ca fenomen economic complex. Am pornit de la ideea că atât șomajul, cât și ocuparea sunt fenomene economice complexe, interdependente, a căror influență pe piața muncii este semnificativă. În prezent, nu doar ofertanții și cumpărătorii de forță de muncă sunt importanți, ci și intermediarii, a căror implicare este tot mai frecvent solicitată pe piața muncii, aceștia din urmă facilitând inserția pe piața muncii nu doar a șomerilor, ci și a persoanelor active care doresc un loc de muncă mai bun din punct de vedere financiar și evolutiv profesional.

În cercetarea pieței muncii din România, definirea și descrierea acesteia prin prisma cererii și ofertei de forță de muncă a fost esențială. Astfel, indicatorii prezentați conceptual în prima parte a lucrării au fost analizați în partea a doua a cercetării. În cadrul primului capitol au fost abordate și aspecte referitoare la teoriile privind echilibrul forței de muncă, migrația forței de muncă, tinerii NEETs (Not in Employment, Education or Training), prezentarea comparativă a pieței forței de muncă tradițională vs. cea modernă.

În teza de doctorat, șomajul a fost tratat din perspectivă macroeconomică, pe lângă expunerea caracteristicilor șomajului, a factorilor cauzatori ai șomajului, a sublinierii modelului propus de Pissarides (“matching model”) de potrivire a competențelor cu cerințele pieței muncii (pentru care a primit premiul Nobel pentru economie în anul 2010), a enumerării formelor șomajului, a costurilor șomajului, oferind informații teoretice și despre relația dintre șomaj și inflație, dar și despre implicațiile șomajului la nivel economic și psiho-social.

Capitolul a doilea, **„Fenomenul șomajului în România”**, a avut ca scop principal realizarea celei de-a doua axe de cercetare, prin particularizarea fenomenului șomajului în România pentru găsirea celor mai bune soluții pentru prevenirea și contracararea acestuia. Obiectul de cercetare al acestui capitol l-au reprezentat cauzele specifice șomajului, fenomenul brain-drain (migrația persoanelor cu studii superioare) și prezentarea căilor de optimizare a inserției șomerilor pe piața muncii.

Deși cauzele șomajului sunt, în mare parte, aceleași pentru toate segmentele de vârstă, ele au fost abordate separat pentru tineri și pentru adulți. Abordarea distinctă a avut ca scop observarea diferențelor dintre cele două segmente de vârstă. Stabilirea cauzelor specifice șomajului în rândul tinerilor și adulților contribuie la perceperea atitudinii șomerilor față de cerințele pieței muncii, atitudine greu de cuantificat, întrucât fiecare șomer are o anumită percepție asupra fenomenului șomajului, iar atitudinea sa derivă din experiența trăită ca șomer, din oportunitățile care i s-au oferit în perioada șomajului, precum și din nevoile sale ca persoană aptă de muncă.

Titlul tezei de doctorat: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE ALE ȘOMAJULUI ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ

Una dintre consecințele negative ale șomajului este migrația creierelor (brain-drain). Migrația creierelor nu este doar o consecință a șomajului, ci este și un determinant al acestuia. În România, acest fenomen este greu de cuantificat, însă expunerea sa teoretică a ajutat la identificarea implicațiilor pe care le are asupra șomajului, dar și asupra economiei și a societății românești. Migrația creierelor încetinește dezvoltarea economico-socială a țării de origine, întrucât emigranții contribuie la dezvoltarea țărilor în care devin imigranți prin potențialul și creativitatea profesională pe care le posed. România pierde nu doar specialiști, ci și sume de bani considerabile alocate educării și formării celor care aleg să emigreze. Prin implementarea programului „Diaspora Start-up”, prin care se alocă 40.000 euro românilor plecați în străinătate care revin în România ca antreprenori, se încearcă recuperarea emigranților valoroși ai României.

Șomajul din România este și o consecință a corelării inadecvate dintre sistemul de învățământ și cerințele pieței muncii, ce devine un factor declanșator al migrației creierelor. Pierderea tinerilor și a adulților bine pregătiți limitează dezvoltarea economică a țării de origine, în ciuda remitențelor financiare trimise de aceștia rudelor rămase în țară.

Migrația internațională poate fi diminuată prin diverse modalități, mai mult sau mai puțin costisitoare, cu efecte de lungă durată: asigurarea unei educații de calitate; orientarea învățământului terțiar către sectoarele economice cu potențial competitiv, trasate prin strategiile naționale; elaborarea unor programe de formare profesională în funcție de nevoile angajatorilor; realizarea unui portofoliu local/zonal al locurilor de muncă vacante, pe domenii de activitate; încurajarea antreprenoriatului; stimularea mobilității interne a forței de muncă; dezvoltarea organizării de târguri de joburi și de burse ale locurilor de muncă; consilierea șomerilor și chiar a angajatorilor.

În urma studierii problemelor existente pe piața muncii din România, un rol important îl are susținerea sectoarelor de activitate al căror potențial competitiv ar contribui la scăderea numărului șomerilor și a ratei șomajului, stabilite prin SNC 2014-2020. Astfel, sectoarele prioritare stabilite prin aceasta sunt: turism și eco-turism; textile/pielărie; lemn și mobilă; industrii creative; industria auto și componente; TIC; procesarea alimentelor și băuturilor; sănătate și produse farmaceutice; energie și management de mediu; bioeconomie (agricultură, silvicultură, pescuit, acvacultură), bio-farmaceutică și biotehnologii.

În capitolul al treilea al tezei de doctorat, *„Dimensiunile șomajului în România racordate la indicatori macroeconomici reprezentativi”*, au fost prezentate descriptiv și statistic dimensiunile șomajului. Pentru aceasta, au fost selectați indicatorii macroeconomici cu influență asupra șomajului. Datele statistice, preluate/prelucrate, au fost selectate din bazele de date ale INS, Eurostat și ANOFM, pentru majoritatea indicatorilor. Șomajul a fost analizat și din perspectiva valorilor înregistrate la nivelul UE, fapt ce a permis identificarea poziției României din acest punct de vedere.

Acest capitol s-a axat pe instrumentarul statistic și pe analiza economică, fiind posibilă caracterizarea mediului economic românesc. Pe lângă indicatorii reprezentativi ai șomajului, respectiv rata șomajului și numărul șomerilor, au fost prezentate și analizate valorile următorilor indicatori macroeconomici: PIB, valoarea adăugată brută, populația activă civilă, populația ocupată civilă, numărul mediu al salariaților, rata de ocupare, rata locurilor de muncă, câștigul salarial brut și net lunar, rata sărăciei relative sau rata riscului de sărăcie, rata deprivării materiale severe, rata persoanelor sub 60 de ani din gospodăriile cu intensitate foarte redusă a muncii, rata riscului de sărăcie sau excluziune socială, speranța de viață, investițiile străine directe, indicele de percepție a corupției. Tot în cadrul acestui capitol, s-a abordat și relația dintre inflație și șomaj, din perspectiva tradițională a curbei lui Phillips.

Analizând valorile obținute de România pentru indicatorul rata șomajului, s-a constatat că piața muncii românească a progresat în ultimii ani, în anul 2017 România ocupând locul 8

Titlul tezei de doctorat: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE ALE ȘOMAJULUI ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ

din cele 28 de state membre ale UE. Rezultate pozitive s-au înregistrat și în ce privește numărul șomerilor BIM care a scăzut în ultimii ani. Gradul de dezvoltare economică a fost măsurat prin analiza valorilor PIB (nominal, real și PIB/locuitor) și a uneia dintre componentele sale de bază, valoarea adăugată brută (VAB), remarcându-se un trend crescător pentru toți indicatorii menționați. Analiza statistică a indicatorilor: populația activă, populația ocupată, numărul mediu de salariați, rata de ocupare, câștigul salarial brut și net, locurile de muncă vacante, a avut ca scop stabilirea dimensiunilor pieței muncii, pentru majoritatea indicatorilor trendul fiind unul crescător, excepție făcând rata locurilor de muncă. A fost analizată și inflația cu ajutorul indicelui prețurilor de consum și a ratei inflației, demonstrându-se că nu există o formă analitică a legăturii dintre inflație și șomaj în România și că nu este valabilă curba lui Phillips.

Rata sărăciei relative, rata deprivării materiale severe, rata persoanelor sub 60 ani din gospodăriile cu intensitate foarte redusă a muncii, ponderea persoanelor în total populație aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială (indicatorul AROPE) și speranța de viață sunt indicatorii analizați pentru identificarea nivelului de trai în România. S-a constatat că românii au probleme financiare semnificative, condițiile de trai fiind limitate. Alt indicator important în evoluția șomajului este reprezentat de investițiile străine directe, a cărui analiză arată un trend crescător în perioada 2012-2017.

Deși are un aport semnificativ pe piața muncii, învățământul superior a cunoscut o reducere a numărului universităților, facultăților, absolvenților, personalului didactic și non-didactic, pe fondul reducerii ratei de natalitate după anul 1990. Un aspect pozitiv este numărul mai mare de studenți străini înscriși în universitățile românești, iar un aspect îngrijorător este procentul relativ mare al ratei tinerilor NEETs din România.

Migrația a fost analizată prin prisma valorilor aferente următorilor indicatorilor: emigranți definitivi, emigranți temporari, imigranți definitivi și imigranți temporari. S-a constatat că fenomenul migraționist este destul de avansat în România, numărul emigranților și al imigranților fiind ridicat, iar țările cu cei mai mulți emigranți români au fost: Spania, Germania și Italia. Gradul de corupție a fost măsurat prin valorile indicelui de percepție a corupției, ale cărui valori au oscilat în cazul României, fiind nevoie de soluții eficiente pentru ca România să ajungă la valoarea mediei UE.

Al patrulea capitol, „*Analiza disparităților regionale privind șomajul și gradul de dezvoltare economică în România*”, a demarat prin prezentarea structurii teritoriale a României (4 macroregiuni – NUTS I, 8 regiuni – NUTS II, 41 de județe și municipiul București – NUTS III) și prin descrierea demografică a acesteia. Din punct de vedere demografic, România a involuat, scăzând considerabil numărul locuitorilor și fiind prognozată o scădere continuă a populației, cauzată de scăderea natalității.

Au fost caracterizate unitățile administrativ-teritoriale (UAT) din perspectiva gradului de dezvoltare economică și a disparităților regionale, astfel încât să poată fi observată influența progreselor economice asupra șomajului și angajabilității.

În prima etapă, au fost prezentate datele statistice ale indicatorilor: rata șomajului, rata de ocupare, PIB/locuitor, PIB nominal, VAB, ponderea populației active civile și a populației ocupate civile din numărul total al populației, câștigul mediu lunar net, câștigul salarial nominal mediu brut, numărul mediu al salariaților, ponderea numărului mediu al salariaților din populația rezidentă la 1 ianuarie, evoluția locurilor de muncă vacante, rata locurilor de muncă vacante, pe toate cele trei niveluri (NUTS I, NUTS II, NUTS III). În a doua etapă, a fost prezentat instrumentarul matematic aplicat (indicele compozit al disparităților, indicele Gini, indicele Herfindahl-Hirschman și indicele Theil). În a treia etapă, s-a realizat analiza comparativă a indicilor calculați, pentru anii 2012 și 2016.

Titlul tezei de doctorat: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE ALE ȘOMAJULUI ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ

Analizând analitic indicatorii descriși și determinând indicele compozit al acestora (notat cu D_i) pentru evaluarea disparităților la nivelele NUTS I, NUTS II și NUTS III, s-a constatat că gradul de dezvoltare economică diferă de la o regiune de dezvoltare la alta, fiind județe cu variabile favorabile și variabile nefavorabile pentru fiecare dintre indicatorii analizați. Considerând rata șomajului, în anul 2016, la nivelul NUTS 1, valoarea indicelui compozit a depășit media națională doar în Macroregiunea 3. În același an, la nivelul NUTS 2, valoarea indicelui compozit a depășit media națională în Regiunile: Nord-Vest, București-Ilfov și Regiunea Vest. La nivelul NUTS 3, în anul 2016, indicele compozit a avut valori situate peste media națională în județele: Cluj, Brașov, Sibiu, Constanța, Ilfov, Arad, Timiș, la care se adaugă și Municipiul București.

În urma efectuării calculului aferent indicilor Herfindahl--Hirschman (H_j), Gini (G) și Theil (T) pentru indicatorii rata șomajului, PIB, PIB/locuitor și indicele compozit, considerând rata șomajului, pentru NUTS I, NUTS II și NUTS III s-a remarcat că gradul de concentrare este redus și că nu există disparități majore între macroregiuni, regiuni și județe.

În ultimul capitol, „*Modelarea econometrică a factorilor explicativi ai șomajului în România. Analiză la nivel național și în profil teritorial*”, au fost aplicate o serie de modele econometrice în baza valorilor indicatorilor analizați și interpretați în capitolele 3 și 4. Pentru aceasta, au fost colectate date statistice aferente perioadei 1990-2017, însă, din cauza multicolarității datelor obținute, s-au mai exclus din variabilele testate și s-a restrâns perioada analizată pentru 2000-2017, la nivel național, și 2000-2016, la nivel teritorial (județe și municipiul București). Înainte de prelucrarea econometrică a acestora, s-au folosit logaritmul și procedeul de standardizare a datelor și s-a folosit, acolo unde au lipsit date, atât interpolarea, cât și extrapolarea cu ajutorul Pachetului Econometric Stata 13.

Au fost aleși doar indicatorii ale căror rezultate au avut o semnificație statistică. Variabilele endogene analizate au fost rata șomajului, respectiv numărul șomerilor, atât la nivel național, cât și teritorial. La nivel național, variabilele exogene au fost: PIB/locuitor, numărul programelor de formare profesională, rata de participare în educația terțiară (segmentul de vârstă 30-34 ani), numărul locurilor de muncă vacante, numărul emigranților definitiv, numărul imigranților definitiv, ISD, numărul absolvenților examenului de Bacalaureat, speranța de viață, indicele de percepție a corupției, sărăcia relativă, AROPE. La nivelul UAT (județe și municipiul București), indicatorii/variabilele incluși pentru prelucrare au fost: rata șomajului, numărul șomerilor înregistrați, câștigul salarial mediu brut lunar, numărul mediu al salariaților, valoarea adăugată brută la prețurile de bază, raportul de dependență demografică a populației de peste 60 de ani și al populației cu vârsta între 20 și 59 de ani, numărul absolvenților de studii medii, numărul absolvenților cu diplomă ai educației terțiare, migrația netă, populația ocupată civilă, PIB/locuitor, PIB total.

Modelele și procedeele econometrice aplicate au fost: (i) modelele macroeconometrice cu date de tip panel (Random Effects – RE, regresia robustă – RREG, regresia în două stadii, corecția erorilor standard în panel și metoda generalizată a momentelor – GMM), aplicate pentru datele la nivel național, dar și teritorial; (ii) analiza clusterelor prin metoda Ward, pentru analiza la nivel teritorial; (iii) analiza spațială (modele SAR – Spatial autoregressive, și SER – Spatial Error); (iv) modelarea prin ecuații structurale (SEM). A fost realizată și analiza statistică descriptivă, stabilindu-se media (mean), deviația standard (sd), valorile minime (min) și maxime (max) ale fiecărei variabile utilizată în modelare. Totodată, au fost aplicate teste de rădăcină pătrată (testul Levin-Lin-Chu, testul Im-Pesaran-Shin, testul Harris-Tzavalis și testul Fisher-type).

Ipotezele de lucru stabilite au fost:

H_1 . *Îmbunătățirea activității economice, politicile active de pe piața muncii orientate spre crearea directă de locuri de muncă (job_vacant), educație, programe de formare*

Titlul tezei de doctorat: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE ALE ȘOMAJULUI ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ

profesională, sporirea numărului de absolvenți pe fiecare ciclu de învățământ (mai ales secundar superior – bacalaureat/studii medii, respectiv terțiar) au un impact pozitiv (favorabil) asupra performanței pieței muncii din România în sensul reducerii șomajului;

H₂. Modificarea standardului de viață al populației (reflectat prin prisma nivelului de sărăcie) și schimbările demografice (inclusiv migrația internă și internațională, migrația netă, migranții definitivi și temporari) induc efecte negative asupra performanței pieței muncii din România, sporind semnificativ șomajul.

S-a constatat, în urma aplicării modelelor macroeconometrice, că, la nivel național, educația terțiară, absolvenții examenului de Bacalaureat, PIB/locuitor și imigranții definitivi sunt indicatori care influențează într-o oarecare măsură (nu foarte semnificativă) rata șomajului, în timp ce numărul șomerilor este influențat foarte semnificativ statistic de indicatorii: PIB/locuitor, programele de formare profesională, educația terțiară, locurile de muncă vacante, emigranții și imigranții definitivi, ISD și speranța de viață. Astfel, ambele ipoteze se confirmă parțial. Aplicarea *modelelor macroeconometrice cu date de tip panel, la nivel teritorial*, a evidențiat că: scăderea șomajului este influențată de creșterea PIB/locuitor, creșterea VAB, îmbunătățirea nivelului educațional terțiar; educația secundară și absolvenții cu studii medii; creșterea câștigurilor brute lunare și creșterea ratei de dependență a vârstnicilor determină creșteri ușoare ale ratei șomajului; migrația netă influențează creșterea șomajului. Rezultatele obținute denotă că ambele ipoteze sunt parțial validate.

Din *analiza clusterelor prin metoda Ward*, a rezultat că județele: Vaslui, Brăila, Bacău, Teleorman, Olt, Buzău, Dolj, Mehedinți, Galați, Ialomița, Călărași, Suceava și Neamț au performanțe foarte scăzute ale pieței muncii sub aspectul celor doi indicatori considerați drept variabile endogene (rata șomajului și numărul de șomeri), în timp ce București, Cluj, Ilfov și Timiș au rate ale șomajului foarte scăzute sub impactul performanțelor economice.

Rezultatele *analizei spațiale* a factorilor explicativi ai șomajului la nivel teritorial, realizată prin modelele lag și error, pentru toate cele 4 modele spațiale aplicate (Spatial lag robust - SAR, Spatial lag bootstrap, Spatial error robust – SER și Spatial error bootstrap), au arătat că majorarea PIB/locuitor, a VAB și a populației ocupate civile sunt foarte semnificative din punct de vedere statistic, în timp ce migrația netă este ne semnificativă statistic. Rezultatele modelelor spațiale au întărit rezultatele obținute anterior, subliniind ideea că sporirea PIB/locuitor și a VAB conduce la performanțe pe piața muncii, influențând scăderea ratei șomajului și creșterea ocupării forței de muncă, ceea ce face ca ipoteza H₁ să fie reconfirmată și parțial validată. Migrația netă determină și ea diminuarea șomajului (nu foarte semnificativă statistic), în timp ce creșterea ratei de dependență a populației în vârstă de muncă (15 -64 ani) sporește rata șomajului. Aceste rezultate sugerează reconfirmarea ipotezei H₂ și întăresc afirmația că este parțial validată.

Aplicând *metoda ecuațiilor structurale (SEM)*, s-au stabilit aceleași legături ca în cazul aplicării celorlalte metode, reconfirmându-se faptul că valorile crescute ale PIB/locuitor și VAB contribuie la reducerea semnificativă a ratei șomajului, lucru care se întâmplă și sub impactul migrației nete și al îmbunătățirii nivelului educațional spre cel terțiar. Prin urmare, ipotezele au fost reconfirmate și parțial validate.

Rezultatele obținute au contribuit la formularea mai multor tipuri de intervenții pentru prevenirea și combaterea șomajului și pentru creșterea gradului de angajabilitate în România. La finalul capitolului au fost discutate prognozele Comisiei Europene privind evoluția principalilor indicatori macroeconomici în perioada 2018-2021.

Teza de doctorat se încheie cu stabilirea concluziilor, a propunerilor și a dezvoltărilor viitoare, completate de o bibliografie care cuprinde numeroase titluri din literatura de specialitate națională și internațională, rapoarte statistice și website-uri, consultate în elaborarea prezentei teze de doctorat, dar și de anexe.

Titlul tezei de doctorat: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE ALE ȘOMAJULUI ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ

CONTRIBUȚII PROPRII ȘI DEZVOLTĂRI ULTERIOARE

Întreaga lucrare este o contribuție proprie. Literatura de specialitate a reprezentat sursa fundamentală a conceperii primelor două capitole, unde noțiunile teoretice se întâlnesc frecvent. Parcurgerea unui număr semnificativ de lucrări academice a permis formularea unor definiții proprii pentru conceptele: șomaj, piața forței de muncă, cererea forței de muncă oferta forței de muncă, migrație. Prezentarea informațiilor teoretice într-o manieră proprie denotă interesul crescut pentru originalitatea tezei.

În cea de-a doua parte a tezei de doctorat, contribuțiile proprii sunt mult mai vizibile. Colectarea și sintetizarea datelor statistice pentru indicatorii macroeconomici cu care s-a operat pe parcursul lucrării a presupus preluarea și prelucrarea atentă a informațiilor statistice din bazele de date consultate, precum și dispunerea lor sub formă de grafice și de tabele. Cea mai importantă contribuție proprie o reprezintă însă prelucrarea prin modelele econometrice, modelele spațiale și SEM fiind utilizate rareori în analiza șomajului la nivel național și la nivelul UAT ale României. În funcție de rezultatele dobândite pe parcursul tezei, am formulat strategii de diminuare a ratei șomajului și a numărului de șomeri și de creștere a ratei de ocupare.

Pe viitor, cercetarea poate fi extinsă în mai multe direcții:

1. Îmbinarea aspectelor sociale ale șomajului cu aspectele economice ale sale prin aplicarea de chestionare și sondaje de opinie privind atitudinea românilor față de realitățile și perspectivele șomajului, răspunsurile șomerilor fiind analizate comparativ cu răspunsurile persoanelor ocupate;
2. Elaborarea unei politici de ocupare și șomaj, în concordanță cu nevoile șomerilor și ale pieței muncii;
3. Continuarea cercetării prin realizarea unor prognoze proprii cu ajutorul extrapolării pentru diferite orizonturi de timp.

CUVINTE-CHEIE: *șomaj, ocupare, resurse de muncă, piața muncii, factori de influență, mediul economic, migrație, brain drain, România, inflație, nivel de trai, educație, disparități regionale, dezvoltare economică, modele econometrice, analiza spațială, analiza tip cluster, ecuații structurale, perspective economice.*